

MEDZINÁRODNÉ VZŤAHY

SLOVAK JOURNAL OF INTERNATIONAL RELATIONS

Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava

2022, Volume XX., Issue 2, Pages 136 – 154

ISSN 1336-1562 (print), ISSN 1339-2751 (online)

Submitted: 9. 3. 2022 | Accepted: 10. 6. 2022 | Published 15. 6. 2022

MEDZINÁRODNÁ MIGRÁCIA AKO PREDMET VÝSKUMU MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

INTERNATIONAL MIGRATION AS AN OBJECT OF RESEARCH IN INTERNATIONAL RELATIONS

Terézia Seresová¹

Cieľom článku je predstaviť medzinárodnú migráciu ako dôležitý predmet medzinárodnej politiky, resp. medzinárodných vzťahov a opísať hlavné prístupy k migrácii v medzinárodných vzťahoch. Článok odpovedá na otázku, ako hlavné teoretické koncepty medzinárodných vzťahov nazerajú na migráciu. V tomto kontexte vystupuje migrácia ako dôležitý fenomén s vplyvom na tvorbu zahraničnej politiky a vzťahov medzi štátmi, resp. medzi štátom a medzinárodnou organizáciou. Text má rovnako ambíciu predstaviť jeden z aktuálnych konceptov migrácie, ktorý je zameraný na bezpečnosť. Pojem bezpečnosti v kontexte medzinárodnej migrácie sa v literatúre objavuje najmä po teroristických útokoch v USA v roku 2001, v súčasnosti je prítomný v politických diskurzoch a dominuje aj vo vyjadreniach slovenskej politickej elity.

Kľúčové slová: medzinárodné vzťahy, medzinárodná migrácia, teória medzinárodných vzťahov, realizmus, liberalizmus, globalizácia, sekuritizácia

The purpose of the paper is to introduce international migration as an important subject of international politics and international relations. The article answers the question of how the main theoretical concepts of international relations view international migration. In this context, migration stands out as an important phenomenon with an impact on the formation of foreign policy and relations between states, or between a state and an international organization. The text also aims to introduce one of the current concepts of migration, which focuses on security. The notion of security in the context of international migration appears in the literature especially after the terrorist attacks in the USA in 2001; it is currently present in political discourses and dominates in the statements of the Slovak political elite.

Key words: international relations, international migration, international relations theory, realism, liberalism, globalization, securitization

JEL: F5, F22, O15

¹ Mgr. Terézia Seresová, interná doktorandka, Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie, Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, e-mail: terezia.seresova@euba.sk

1 ÚVOD

V druhej polovici 20. storočia sa migrácia stala dôležitou črtou medzinárodných vzťahov (Hollifield 1992, s. 568). V krajinách západnej Európy, ako typicky imigračných štátoch, preto existuje dlhá tradícia výskumu medzinárodných migračných pohybov, azylovej politiky, ako aj integrácie prisťahovalcov do prijímajúcich štátov. Napriek pomerne dlhej tradícii migračného diskurzu v štátoch západnej Európy, na Slovensku sa táto problematika dostala do verejného diskurzu až v kontexte migračnej situácie v rokoch 2015 a 2016. Tento diskurz bol prevažne jednosmerný, pretože väčšina politických aktérov naprieč straníckym spektrom, až na niekoľko výnimiek, zdôrazňovala predovšetkým bezpečnostný aspekt medzinárodnej migrácie (Androvičová, 2015).

Migračné procesy mali výrazný vplyv na tvorbu domácich migračných politík, ale rovnako ovplyvnili tvorbu migračnej politiky Európskej únie, a to najmä na úrovni azylovej politiky (Brocková, 2019) a kontroly hraníc. Jednotlivé členské štáty pristupovali k riešeniu sprievodných znakov masovej migrácie v uvedených rokoch rôzne. Zatiaľ čo krajiny V4 sa k migrácii postavili negatívne, Maďarsko ako štát na vonkajšej hranici Európskej únie, začalo stavať fyzické bariéry s cieľom zabrániť ďalším migračným tokom cez jeho územie. Spolková republika Nemecko ústami vtedajšej spolkovkej kancelárky Angely Merkelovej pristupovala k riešeniu aktuálnych problémov pragmatickejšie. Angela Merkelová síce svoje „Wir schaffen das“ viackrát prehodnotila, nič to však nemení na fakte, že postoj Nemecka k migrácii sa výrazne líšil od postoja domácich elít štátov V4. Pozitívny prístup k migrácii mal svoje limity aj v tradične imigračných krajinách, v ktorých k imigrácii pristupujú otvorenejšie. Ako príklad je možné uviesť incidenty na poľsko-bieloruských, resp. litovsko-bieloruských hraniciach v druhej polovici roku 2021, ku ktorým sa aj západoeurópske vlády vyjadrovali opatrnejšie a vyjadrovali podporu dôslednej kontrole východnej vonkajšej hranice európskeho spoločenstva. Práve na tomto príklade môžeme vysloviť tézu, že migrácia môže byť nástrojom politiky medzi dvomi štátmi, prípadne vystupuje ako nástroj na presadenie geopolitických záujmov národného štátu.

Migračná situácia v rokoch 2015 a 2016 neovplyvnila len tvorbu imigračnej a azylovej politiky, výrazne posúvala aj priority zahraničných politík národných štátov, resp. ich politík vo vzťahu k Európskej únii. Štáty V4 hlasnejšie prejavili záujem o vyššiu mieru suverenity, resp. o menšie zásahy európskych inštitúcií do tvorby národných politík. Tento postoj sa prejavil najmä v kontexte tzv. povinných kvót, resp. mechanizmu, podľa ktorého mali byť migranti rozmiestnení zo štátov na vonkajšej hranici do iných členských štátov, ktoré nečelili náporu migrantov zo štátov Ázie a Afriky.

Odlíšná situácia nastala po začatí vojenskej invázie na Ukrajinu zo strany Ruskej federácie, kedy pred vojnou utekajú státisíce ukrajinských občanov a obyvateľov Ukrajiny a práve krajiny V4 otvárajú hranice a menia zákony

umožňujúce dočasné útočisko pre uvedené osoby (Zákon č. 480/2002 Z.z. o azyle a doplnení niektorých zákonov).

Na základe vyššie načrtnutých príkladov z medzinárodnej politiky je evidentné, že existuje dostatok dôvodov na to, aby si migráciu v súčasnosti všímali aj odborníci z oblasti výskumu medzinárodných vzťahov. Tento text sleduje túto líniu a jeho cieľom je predstaviť medzinárodnú migráciu ako dôležitý predmet medzinárodnej politiky, resp. medzinárodných vzťahov a opísať hlavné prístupy k migrácii v medzinárodných vzťahoch. Otázne je, ako niektoré teoretické koncepty medzinárodných vzťahov nazerajú na migráciu. V tomto kontexte vystupuje migrácia ako dôležitý fenomén s vplyvom na tvorbu zahraničnej politiky a vzťahov medzi štátmi, resp. medzi štátom a medzinárodnou organizáciou. Aj podľa Hollifielda (1992) pohyb jednotlivcov cez hranice národných štátov jednoznačne ovplyvňuje vzťahy medzi štátmi a v niektorých prípadoch má výrazný vplyv na vnútornú politiku.

Cieľom textu je predstaviť jeden z aktuálnych konceptov výskumu migrácie, ktorý je zameraný na bezpečnosť. Za pomoci analýzy vedeckých prác a pojmov sa text snaží interpretovať dôležitosť problematiky medzinárodnej migrácie v medzinárodných vzťahoch a vyššie uvedený pojem sekuritizácie, nakoľko migrácia z Ukrajiny predstavuje v súčasnosti pre EÚ výzvu, ktorú bude potrebné riešiť tak, ako v roku 2015, keď začala utečenecká kríza. Pojem bezpečnosti v kontexte medzinárodnej migrácie sa v literatúre objavuje najmä po teroristických útokoch v USA v roku 2001 (Boswell 2007, Ceyhan – Tsoukala 2002), hoci v literatúre je možné nájsť aj názor (Karyiotis, 2007), že diskurz spájajúci migráciu s konceptom bezpečnosti existoval v priestore Európskej únie už oveľa skôr. Teroristické útoky v USA a následne v európskych štátoch iba zosilnili už existujúci trend vo verejnom diskurze, ale aj politike národných štátov.

2 PREHEAD LITARATÚRY

Úsilie štátov zabrániť migrantom a utečencom dostať sa na ich územie predstavovalo od polovice 80. rokov určujúci trend v migračných politikách rozvinutého sveta. Počas tohto obdobia sa orientácia politik ohľadom kontroly migrácie neustále menila a vyvíjala. Medzinárodná spolupráca v oblasti kontroly migrácie môže mať rôzne formy, vrátane umožnenia prístupu zahraničným migračným orgánom, aby pôsobili na území partnerských štátov a spoločných hliadok medzi dvoma alebo viacerými krajinami (Gammeltoft-Hansen – Hathaway, 2015).

V európskom kontexte spustila „utečenecká kríza“ (2015 – 2016) množstvo „ad hoc“ opatrení zameraných na riešenie vyššieho počtu prichádzajúcich migrantov a na zastavenie migračných tokov. Mnohé z nich zahŕňali spoluprácu medzi členskými štátmi EÚ a tretími štátmi ako bolo Turecko. Vyhlásenie EÚ a Turecka z 18. marca 2016 je paradigmatickým príkladom uvedených opatrení, ktoré zabezpečujú turecké výstupné hraničné kontroly a odstrašujúce opatrenia vo forme návratov výmenou za

presídlenie z Turecka do členských štátov EÚ. Dohoda medzi Tureckom a Európskou úniou z marca 2016 súhlasila s poskytnutím 6 miliárd eur Turecku, urýchlením jeho žiadosti o členstvo a poskytnutím bezvízového prístupu pre svojich občanov do Schengenu. Výmenou za to bolo potrebné, aby Turecko posilnilo svoje vonkajšie hranice a akceptovalo návrat neregulárnych migrantov z Grécka. Za každého Sýrčana, ktorý sa v rámci tohto programu vrátil do Turecka, sa Európska únia zaviazala presídliť ďalšieho Sýrčana v Európe. V novembri 2016, keď Európsky parlament odhlasoval prerušenie rokovaní o členstve v EÚ s Tureckom, turecký prezident Erdoğan pohrozil, že odstúpi od dohody (Mortimer 2016). Pre Erdoğan a Turecko predstavovala kontrola toku utečencov a migrantov do Európskej únie kľúčový vyjednávací prvok v tureckej migračnej diplomacii (İçduygu – tsoui 2014, Greenhill 2016).

Ďalším príkladom spolupráce EÚ krajiny a tretieho štátu je memorandum o porozumení z februára 2017 medzi Talianskom a Líbyou, ktoré následne schválila EÚ a ktoré rozširuje predchádzajúcu spoluprácu medzi týmito dvoma krajinami v oblasti kontroly migrácie. EÚ tiež vyvinula rôzne nástroje na spoluprácu so štátmi, ktoré sa nachádzajú ďalej od jej hraníc, napríklad prostredníctvom *EÚ Partnerstva v oblasti migrácie* (Európska komisia, 2016).

Medzinárodná spolupráca v oblasti kontroly migrácie nepredstavuje nový fenomén v oblasti medzinárodných vzťahov. Mnohé z predchádzajúcich opatrení pre externalizáciu politik v oblasti kontroly migrácie nepriamo predpokladajú určitý druh medzinárodného usporiadania (Gammeltoft-Hansen – Hathaway, 2015). Môžeme predpokladať, že súčasné schémy kontroly migrácie predznamenávajú kvalitatívnejšiu zmenu v rámci spolupráce štátov. Predtým sa spolupráca často obmedzovala na zabezpečenie prístupu orgánov perspektívnych azylových krajín globálneho severu na vykonávanie kontroly migrácie na území partnerských štátov, pričom zapojenie vlastných orgánov uvedených štátov chýbalo respektíve bolo skôr formálneho charakteru (Pijnenburg – Gammeltoft-Hansen – Rijken, 2018).

V súčasnosti však partnerské štáty v tranzitných a pôvodných regiónoch preberajú praktickejšiu úlohu. Skutočnú kontrolu čoraz viac vykonávajú orgány týchto štátov, pričom tradičné azylové krajiny globálneho severu ustupujú do úzadia a svoju úlohu pri riadení migrácie obmedzujú na poskytovanie školení, vybavenia, a financovania. Z hľadiska medzinárodného práva to predstavuje významný vývoj, ktorý vytvára nové výzvy na zabezpečenie trvalej aplikovateľnosti utečeneckého a ľudsko-právneho práva, ako aj vyvoláva zásadnejšie otázky o úlohe medzinárodného práva v tejto oblasti (Mann, 2013).

V oblasti medzinárodných vzťahov, ktoré sa zameriavajú na problematiku migrácie existuje významná literatúra, ktorá sa primárne zameriava na imigráciu v rámci štátov OECD (Tempo 2008, Hollifield – Martin – Orrenius 2014). Otázkami zahraničnej politiky a medzinárodnej migrácie a to konkrétne vzťahmi medzi štátom

a diaspórou, ale aj diaspotickým aktivizmom sa zaoberajú aj autori ako King a Melvin (2000), Adamson a Demetriou (2007), Koinova (2011), Adamson (2016), či Tsourapas (2016).

Hoci globalizácia zmenšila monopol suverénneho štátu v rámci svetovej politiky, štát aj naďalej ostáva hlavným aktérom v regulácii cezhraničnej mobility obyvateľstva a pravdepodobne to tak bude aj naďalej, najmä s nedávnym nárastom populistického nacionalizmu a obnoveným významom hraníc po roku 2015. Ako poznamenal Torpey (1998), kľúčovou črtou moderných národných štátov je to, že majú legitímne prostriedky na reguláciu pohybu. Ich teritoriálna logika znamená, že majú záujem udržiavať a kontrolovať svoje národné hranice ako aspekt ich suverenity (Krasner 1999, Adamson 2006).

Migračné politiky môžu mať rozsah od úplne reštriktívnych až po voľnú migráciu (Messina – Lahav 2006, Hollifield et al. 2014), ale sú relevantné len vtedy, keď ich štáty zahrnú ako súčasť svojich zahraničných vzťahov a diplomacie. Napríklad štandardné prvky migračnej politiky ako vydávanie víz, kontrola hraníc či utečenecká a azylová politika štátu nie sú samy osebe prvkami migračnej diplomacie v rámci medzinárodných vzťahov.

Ako ilustrujú príklady Turecka a Európskej únie, medzištátne vyjednávanie o otázkach migrácie často prebieha medzi štátmi s asymetrickým mocenským vzťahom (Greenhill, 2010). Manipulácia s migračnými tokmi za účelom projektovania moci je stratégia, ktorú bežne používajú slabší aktéri. Štáty, ktorým chýbajú kapacity v iných oblastiach využívajú otázku migrácie na posilnenie svojej vyjednávacej pozície voči mocnejším štátom (Adamson – Tsourapas, 2018).

3 METODOLÓGIA

K cieľu nášho textu sa snažíme dospieť prostredníctvom analýzy existujúcich teoretických prístupov zameraných na problematiku migrácie v medzinárodných vzťahoch. Podľa van Dijka (2018) existuje viacero prístupov, ako do problematiky nahliadnuť. Nás budú v prvom rade zaujímať vedecké texty, to znamená otázka, akým spôsobom vysvetľujú akademici vzťahy medzi medzinárodnou migráciou a medzinárodnými vzťahmi. S politikou medzinárodnej migrácie súvisí niekoľko oblastí, ktoré predstavujú základ pre analýzu medzinárodnej migrácie v medzinárodných vzťahoch najmä pri identifikovaní sekuritizácie migrácie (Hollifield, 2000). V texte sa za pomoci vytýčenia týchto oblastí priblížime problematiku sekuritizácie migrácie po roku 2015.

Za pomoci analýzy teórií migrácie v medzinárodných vzťahoch vysvetľujeme viaceré teoretické prístupy, ktoré sa v 20. storočí vytvorili a mali priamy dopad a vplyv na formovanie vnútorných politík štátov, ale aj na medzinárodné vzťahy a vzťahy medzi štátmi a medzinárodnými inštitúciami. Text vysvetľuje prístup realizmu a neskoršieho neorealizmu ako dôležitých prúdov pri formovaní diskusie o politike

medzinárodnej migrácie. Predstavenie liberalizmu ako prúdu, v ktorom významnú úlohu hrajú práve medzinárodné ekonomické vzťahy a ekonomické otázky, sú rovnako dôležité ako bezpečnostné a štát v týchto prúdoch hrá dôležitú úlohu pri riadení zahraničnej migrácie. Naopak, považujeme za dôležité predstaviť globalizačný prístup, ktorý naopak od vyššie uvedených konceptov nevníma národný štát ako jediného legitímneho aktéra medzinárodných vzťahov. Táto teória poukazuje na zníženú schopnosť štátu kontrolovať svoju imigračnú politiku (Sassen, 1996).

S pomocou konceptu sekuritizácie vysvetľujeme súvislosti medzi medzinárodnú migráciou a bezpečnosťou. Práve bezpečnosť je totiž ten aspekt, ktorý si mnohé teórie medzinárodných vzťahov všímajú v prvom rade. Jednou z nich je prístup autorov patriacich do tzv. Kodanskej školy, ktorá vysvetľuje bezpečnosť ako konanie prostredníctvom určite výpovede.

Za pomoci analýzy súčasnej situácie a vedeckých textov sa pokúsime vysvetliť štyri dimenzie otázky bezpečnosti na príklade Slovenska (Štefančík, Kiner 2021). V súčasných politických diskurzoch prevláda názor, že medzinárodná migrácia je záležitosťou národnej bezpečnosti a štáty sa snažia prispôbiť vstup na svoje teritórium pre príslušníkov iných krajín podľa vlastných národných (ekonomických, politických, prípadne demografických) záujmov (Hollifield, 2012).

4 POLITIKA MEDZINÁRODNEJ MIGRÁCIE

V migračných teóriách existuje množstvo rôznych konceptov, ktoré skúmajú tak príčiny, ako aj dôsledky medzinárodnej migrácie. Migráciu si všímajú odborníci z rôznych spoločensko-vedných disciplín: ekonómie, demografie, sociológie, etnológie, geografie, práva, histórie a pod. Na vysvetlenie medzinárodnej migrácie slúžili dlhé obdobie najmä teórie ekonomického charakteru (klasické ekonomické teórie, neoklasické ekonomické teórie a nové ekonomické teórie pracovnej migrácie) (Haug, 2000). V týchto konceptoch je vznik migrácie vysvetľovaný nerovnováhou medzi hospodársky rozvinutými a ekonomicky chudobnými štátmi (Massey et al., 1993). Vzhľadom na charakter tohto textu budú pre moje uvažovanie rozhodujúce pohľady autorít vo výskume medzinárodných vzťahov, pričom za dôležité považujeme upozorniť, že medzinárodné vzťahy v tomto texte vnímame ako objekt výskumu politických vied.

Napriek tomu, že medzinárodná migrácia ovplyvňovala tvorbu domácich i zahraničných politík národných štátov, medzi politológmi išlo o marginálnu tému výskumu. Podľa amerického odborníka na výskum politiky medzinárodnej migrácie G. P. Freemana (2016) boli v období medzi rokmi 1980 až 1995 v kvalitných amerických vedeckých časopisoch z medzinárodnej politickej ekonómie a politiky publikované len dva články o migrácii. Podobné nízke čísla dosahovali tieto časopisy aj v nasledujúcich rokoch. Od deväťdesiatych rokov 20. storočia sa tento pôvodne marginálny záujem mení, pretože v štátoch západnej Európy pribúdajú politické strany, ktoré politiku

zakladajú na xenofóbných a šovinistických myšlienkach. Medzinárodná migrácia sa tak politizovala (Karyotis, 2007). Extrémistické formácie sa postupne dostávali do národných parlamentov, pričom jedna z ich dominantných tém bol práve negatívny prístup k prisťahovalectvu. V politickej diskusii o migrácii sa tak čoraz častejšie dostávali do popredia otázky bezpečnosti pre domáci politický a právny poriadok. Imigranti a žiadatelia o azyl začali byť vo verejnom diskurze znázorňovaní ako výzva pre ochranu národnej identity a sociálneho zabezpečenia, oveľa viac sa skúmali dopady tejto diskusie, ktoré sa odrazili vo zvýšení ochrany hraníc a zvýšenej kontroly nad žiadateľmi o azyl (Hyusman 2000, Farny 2016).

Autori skúmajúci politiku medzinárodnej migrácie orientujú svoj záujem okrem iného aj na úlohu národného štátu v procese tvorby imigračných politik. Dôležitý je v tomto kontexte spôsob zabezpečenia kontroly hraníc, resp. podmienky určujúce možnosti vstupu na teritórium národného štátu. Politika kontroly prisťahovalectva sa týka prijímania a výberu imigrantov, temporálnych zahraničných pracovníkov, utečencov, ako aj pokusov obmedziť nelegálne prisťahovalectvo (Meyers, 2000). Otázne rovnako je, ako štát reguluje imigračné procesy, akú azylovú politiku uplatňuje, akým spôsobom zabezpečuje integráciu imigrantov do autochtónnej spoločnosti. V konečnom dôsledku rovnako dôležitý je vplyv medzinárodnej migrácie na zahraničnú a bezpečnostnú politiku.

Hollifield (2000) sa pri výskume politiky medzinárodnej migrácie orientuje na tri oblasti. Prvá je spojená s problematikou kontroly hraníc, resp. hraničných kontrol. V tomto kontexte vystupuje ako dôležitá úloha štátu, ktorý si vytvára pravidlá pre vstup na výsostné štátne teritórium, resp. pravidla pre odchod zo štátu. Možno predpokladať, že táto problematika je dnes, po skúsenostiach s masovými migračnými procesmi v rokoch 2015 a 2016, v správaní národných štátov mimoriadne dôležitá. V mnohých európskych štátoch je evidentný záujem podporovať žiaducu migráciu (regulárnu migráciu, migráciu kvalifikovanej pracovnej sily, prípadne časovo obmedzenú migráciu reagujúcu na hospodársky cyklus) a obmedzovať tú nežiaducu. Veľké migračné toky, najmä chudobní imigranti z „cudzích“ kultúr, sú domácim obyvateľstvom často vnímané ako problematické (Wöhlcke, 2001).

Druhá oblasť je podľa Hollifielda (2000) priamou súčasťou medzinárodných vzťahov, pretože má priamy dopad na suverenitu a bezpečnosť národných štátov. Napokon, tretia oblasť je spojená s otázkou integrácie imigrantov. Obsahom tejto oblasti sú normy, ktoré stanovujú podmienky na získanie občianstva cieľového štátu migrácie, ale všima si aj iné aspekty spolunažívania domáceho obyvateľstva s príslušníkmi alochtónnych menšín. Zatiaľ čo integrácia je v západných štátoch prirodzenou súčasťou migračných diskurzov, na Slovensku táto téma stojí na okraji záujmu politickej elity.

5 MIGRÁCIA V TEÓRIÁCH MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

V 20. storočí sa v teóriách medzinárodných vzťahov vytvorilo niekoľko silných teoretických prúdov. Pri každom z nich môžeme identifikovať aj prístupy k migrácii, čo potvrdzuje jej výrazný vplyv na formovanie vnútornej politiky, ako aj vzťahov medzi štátmi, resp. štátmi a medzinárodnými inštitúciami.

Podľa Meyersa (2000, s. 1263) je realizmus najvýznamnejším prístupom v štúdiu medzinárodných vzťahov v období po druhej svetovej vojne. Kľúčovú úlohu v realizme hrá štát, ktorý je považovaný za racionálneho aktéra. Správanie štátov je obmedzené anarchickou štruktúrou medzinárodného systému. Štáty sa preto ocitajú v bezpečnostnej dileme a sú nútené byť permanentne dôsledné pri ochrane svojej suverenity. Predstavitelia klasického realizmu argumentujú, že národné vlády musia regulovať vstup migrantov na svoje teritórium, aby tým ochránili národné záujmy (Adamson, 2006). Migrácia totiž môžu zahŕňať celý rad rôznych problémov, od demografických, problémov na trhu práce a ľudského kapitálu, až po otázky súvisiace s etnickou, kultúrnou a náboženskou identitou. Tento pohľad môže súvisieť aj s ekonomickými záujmami cieľových štátov migrácie. Hollifield (1992) uvádza príklad záujmov štátu o stabilitu pracovného trhu. Realisti predpokladajú, že vlády budú obmedzovať imigráciu v období ekonomickej recesie, naopak ekonomickú migráciu podporia v období hospodárskeho rastu. Migráciu neodmietajú ani ako spôsob riešenia demografických problémov, keďže zabezpečiť podmienky na reprodukciu spoločnosti je jednou z dôležitých úloh vlády (Meyers, 2000). Vlády pozývaním vysokokvalifikovanej pracovnej sily majú vplyv na reguláciu pracovného trhu. Príliš veľa zahraničných pracovníkov môže viesť k poklesu miezd domáceho obyvateľstva, čo predpokladá politické dôsledky pre vládne strany. Teória duálneho trhu spochybňuje tento pohľad poukazovaním na existenciu dvoch paralelných pracovných trhov (Haug, 2000). Jeden trh je tvorený domácimi obyvateľmi, zatiaľ čo vedľa neho existuje ešte jeden pracovný trh tvorený zahraničnými pracovníkmi. Autori totiž poukazujú na skutočnosť, že migranti sa zamestnávajú na tých pozíciách, ktoré nie sú atraktívne pre domáce obyvateľstvo. Zahraniční pracovníci tak nemusia pôsobiť ako priama konkurencia na pracovnom trhu, a to najmä vtedy, ak sa zamestnávajú na pozíciách s nižšou mzdou.

Napriek silnému vplyvu realizmu vo vývoji teórií medzinárodných vzťahov, tento myšlienkový prúd nebol dominantný v diskusii o politike medzinárodnej migrácie. Podľa Meyersa (2000) dôvodom bolo, že realizmus sa zameral v prvom rade na bezpečnosť a menej na sociálne otázky. Až neorealisti začali migrácii venovať viac pozornosti a zdôraznili jej bezpečnostný aspekt. Napríklad Weiner (1993) predstavuje rôzne spôsoby, akými sú migranti a utečenci považovaní za potenciálne hrozby pre bezpečnosť štátov a režimov. Medzinárodná migrácia môže priamo ovplyvňovať bilaterálne vzťahy medzi dvomi štátmi, medzi ktorými dochádza k migračným procesom (Adamson – Tsourapas, 2019). V prípade napätých bilaterálnych vzťahov

môže byť regulovanie migrácie považované za nežiaduci zásah do vnútorných záležitostí iného štátu. Vzťahy medzi dvomi štátmi sa môžu zhoršiť, ako cieľové štáty podporujú politickú činnosť emigrantov, ktorá je namierená proti vládnej moci krajiny pôvodu. V období studenej vojny prijímajúce štáty v západnej Európe využívali imigrantov z východného bloku na získavanie rôznych informácií. V kontexte ideologického konfliktu medzi východom a západom boli utečenci z komunistických štátov vnímaní ako prejav víťazstva nad východným blokom a boli vítaní spravidla pozitívne. Migranti sa tak stali objektom rétoriky studenej vojny. Aj z tohto dôvodu sa im komunistická propaganda venovala mimoriadne intenzívne a vykresľovala emigrantov spravidla negatívne (Štefančík – Nemcová, 2015).

Liberalizmus je na rozdiel od realizmu oveľa viac optimistickejší prúd teórií medzinárodných vzťahov (Meyers 2000, s. 1265). Liberalizmus odmieta mocenskú politiku ako jediný možný výsledok medzinárodných vzťahov, pričom kladie dôraz na vzájomné výhody a spoluprácu medzi štátmi. Dôležitú úlohu hrajú medzinárodné ekonomické vzťahy. Ekonomické otázky sú rovnako dôležité ako bezpečnostné. Ak sú totiž národné ekonomiky vzájomne pospájané, prípadne závislé jedna od druhej, existuje menší predpoklad riešenia vzájomných vzťahov vojenskou silou. V tomto smere medzinárodných vzťahov hrá dôležitú úlohu šírenie demokratických princípov (predovšetkým dodržiavanie ľudských práv, vrátane práva na zlúčenie rodiny, ktoré hrá v migračných procesoch mimoriadne dôležitú úlohu), pretože sa rovnako predpokladá, že demokratické štáty nemajú potrebu vstupovať do vojnových konfliktov. Štát nie je jediným aktérom medzinárodných vzťahov, dôležitú úlohu zohrávajú aj neštátni aktéri a nadnárodné korporácie.

Liberálny inštitucionalizmus vníma štát ako dôležitého aktéra pri tvorbe imigračnej politiky. Inštitucionalistický prístup argumentuje, že politické inštitúcie môžu vytvárať verejnú politiku podľa záujmov štátu a zostať neovplyvnené spoločenskými tlakmi alebo tlakmi záujmových skupín. Tento prístup ale nie je jednotný, existuje v ňom niekoľko prúdov, ktoré sa od seba líšia v závislosti od toho, akú mieru autonómie a súdržnosti prisudzujú štátu. Štát totiž môže byť autonómny od záujmov rozličných skupín, ale v rámci štátu môžu existovať aj skupiny presadzujúce vlastné záujmy (napríklad ministerstvo sociálnych vecí, práce a rodiny môže uplatňovať liberálnu imigračnú politiku, hoci oficiálny postoj vlády ako celku k migrácii je negatívny). Jeden z variantov inštitucionalistického prístupu rozlišuje medzi „silnými“ štátmi a „slabými“ štátmi. Prvú skupinu tvoria štáty, ktoré sú relatívne neovplyvnené spoločenskými tlakmi a formujú verejnú politiku podľa „národného záujmu“. V „slabých“ štátoch spoločenské tlaky majú enormný vplyv na tvorbu verejnej politiky v oblasti imigrácie (Meyers, 2000).

Tak ako liberálne aj realistické teórie medzinárodných vzťahov sú založené na racionalizme a podčiarkujú nadradenosť záujmov, pričom hlavný rozdiel je založený na predpoklade, že liberáli majú záujem zahrnúť aj množstvo rozličných sociálnych a

ekonomických skupín, ktoré súťažia o vplyv v štáte (Hollifield, 2012). Pre liberálnych teoretikov môže byť národná a medzinárodná politika zredukovaná na ekonomickú hru a v konečnom dôsledku na problém kolektívneho konania s konkurenčnými záujmami. Nedostatkom tohto prístupu je, že liberálni inštitucionalisti sa zameriavajú hlavne na politiku v liberálnych demokraciách, kde existuje otvorená súťaž medzi ekonomickými či politickými aktérmi. Štúdium konkurencie medzi skupinami na domácej úrovni poskytuje jasnejší obraz o tom, prečo sa štáty na medzinárodnej scéne správajú tak, ako sa správajú, či už v oblasti obchodu, financií alebo migrácie (Hollifield, 2012).

Na rozdiel od konceptov, ktoré zdôrazňujú úlohu národného štátu pri regulácii medzinárodnej migrácie, stojí teória globalizácie na opačnom konci. Tento koncept je totiž založený na predpoklade, že národný štát nie je jediným legitímnym aktérom medzinárodných vzťahov. Podľa Meyersa (2000) globalizácia spochybňuje schopnosť národného štátu kontrolovať svoju vlastnú ekonomickú a sociálnu politiku. Keďže národná suverenita bola transformovaná a teritorialita národného štátu stratila na význame ekonomickou globalizáciou (Sassen, 1996), v rámci tejto teórie sa poukazuje na zníženú schopnosť štátu kontrolovať svoju imigračnú politiku.

Medzinárodná migrácia sa chápe ako sprievodný jav globalizácie a ak vlády akceptujú pohyb tovarov a služieb, budú akceptovať aj slobodný pohyb pracovnej sily, inými slovami vyjadrené, ekonomických migrantov. Globalizácia spôsobila rast významu nadnárodných spoločností, ktorých dôsledkom je sťahovanie pracovníkov za prácou, a to aj medzi hranicami národných štátov. Pohyb pracovníkov medzi štátmi podporil aj pokles transakčných nákladov a nákladov na komunikáciu medzi rodinnými príslušníkmi. Podľa Hollifielda (2012, s. 357) „proces globalizácie skutočne otriasol celým regulačným rámcom štátu v oblasti práce a podnikania... Politika a štát boli v týchto typoch globalizačných argumentov vyňaté z medzinárodných vzťahov“. Stretáme sa však s pochybnosťami o tom, či v období globalizácie národné vlády skutočne stratili možnosti kontroly migračných procesov (Meyers, 2000). Migračná situácia z rokov 2015 a 2016 ukázala, že niektoré štáty boli schopné vzoprieť sa snahám Európskej únie o reguláciu migrácie v členských štátoch prostredníctvom tzv. kvót. Práve v tomto kontexte vidia autori slabiny tejto teórie. Podľa Hollifielda (2012) nedostatkom teórie globalizácie je jej nadmerné spoliehanie sa na ekonomické a sociálne procesy, pričom sa zanedbáva vplyv politiky a úlohy národného štátu pri tvorbe migračnej politiky.

6 SEKURITIZÁCIA MEDZINÁRODNEJ MIGRÁCIE

V súčasných politických diskurzoch, vrátane slovenského, sa stretávame s názorom, že medzinárodná migrácia je záležitosťou národnej bezpečnosti a štáty prispôbujú vstup na svoje teritórium pre príslušníkov iných krajín podľa vlastných národných (ekonomických, politických, prípadne demografických) záujmov (Hollifield, 2012). Pojem bezpečnosti sa v súčasných štúdiách nachádza v rôznych

spoločensko-vedných disciplínach. Jeden z takýchto smerov predstavujú autori patriaci do Kodanskej školy, ktorí do agendy bezpečnostných štúdií presadili koncept sekuritizácie. Predstavitelia Kodanskej školy po skončení studenej vojny reagovali na výzvu preformulovať termín bezpečnosti a preskúmať jej dynamiku a osobitý charakter (Farny, 2016). Bezpečnosť začali interpretovať ako rečový akt (Buzan – Wæver – de Wilde, 1998). Podľa ich chápania sa problém stáva sekuritizovaným a musí sa riešiť nie nevyhnutne preto, že problém predstavuje reálnu hrozbu, ale preto, že problém je ako hrozba prezentovaný. Tvrdením, že problém by sa mal považovať za otázku bezpečnosti, ho aktér už začal sekuritizovať. Bezpečnosť je tak v tomto koncepte vnímaná ako konanie pomocou určitej výpovede. Vyslovený výrok je súčasne aktom. Ak hovoríme o bezpečnosti, v tomto kontexte štát nie je len pasívny pozorovateľ, ale preberá úlohu aktívneho aktéra, ktorý si môže nárokovať použiť prostriedky na jeho eliminovanie nebezpečenstva (Wæver, 2007).

Jednou zo skorých kritík sekuritizačných prístupov zo školy politickej ekonómie je, že takéto prístupy sa príliš zaoberajú slovami, a nie obrazmi alebo rutinnými bezpečnostnými politikami (Williams, 2003). Vedci kritizovali teóriu Kodanskej školy, že mala tendenciu byť rodovo slepá (Hansen, 2000). Sekuritizácia podľa nich predstavuje legitimizáciu sporných právnych predpisov, politik alebo praktík, ktoré by inak boli považované za nelegitímne (Neal, 2009).

Na rozdiel od Kodanskej školy, Parížska škola bezpečnostných štúdií vyvinula názor, že technokratické a byrokratické postupy, pod ktorými rozumieme profilovanie populácie, hodnotenie rizika a štatistické výpočty, komunikované v odborných kruhoch, majú väčší vplyv na procesy sekuritizácie hraníc ako politické elity. (Léonard, 2011).

Podľa Balzacqa (2011), sekuritizácia môže mať rôzne formy: „diskurzívnu a nediskurzívnu, zámernú a neúmyselnú“. V súvislosti so sekuritizáciou migrácie „vecné limity rozlišujú občanov od neobčanov, vnútornú politiku od medzinárodných vzťahov a časové limity oddeľujú mier od vojny“ (Best, 2017). Akonáhle je konkrétny sekuritizačný krok legitímny a stane sa inštitucionalizovaným, môže byť ťažké neskôr tento problém desekuritizovať alebo ho odstrániť zo sféry „krízového“ manažmentu (Jutila 2006, Hansen 2012).

Od deväťdesiatych rokov 20. storočia, kedy sa mení charakter migrácie na európskom kontinente (už nedominujú politickí utečenci zo štátov socialistického bloku, ale pracovní migranti z neeurópskych štátov) migráciu ako hrozbu prezentovali v prvom rade predstavitelia pravicového extrémizmu (Štefančík – Hvasta, 2019). Migráciu vnímajú dodnes ako hrozbu pre národnú, kultúrnu a náboženskú identitu nielen zástupcovia krajne pravice, ale v súčasnosti sa objavuje aj vo výrokoch politikov z demokratického streda. Mnoho politikov považuje migráciu za vnútorné, ako aj vonkajšie nebezpečenstvo. Migranti sú prezentovaní ako aktéri ohrozujúci

dokonca prežitie celého národa. Migranti sú tak sekuritizovaní aj v štáte, ktorý nemá dlhú tradíciu s riešením migračnej politiky.

Estevens (2018), ktorý sa venuje problematike sekuritizácii národných štátov a členov EÚ po roku 2015 poukazuje na to, že sekuritizácia migrácie je oveľa viac zameraná na národný štát a nie na prichádzajúcich ľudí (imigrantov, žiadateľov o azyl a utečencov). V roku 2015 v celej Európskej únii začali rôzni politickí aktéri snažiť o vhodné rámcovanie masového prichádzania utečencov cez Stredozemné more vrátane Sýrčanov. Už pred rokom 2015 začali politici a veľká časť médií prezentovať utečencov aj migrantov ako hrozbu pre jednotu EÚ a pre údajne demokratické hodnoty „Západu“ (Huysmans 2000, Buonfino 2006, Léonard 2012, Hellman et al. 2014, Murray – Longo, 2018). V roku 2015 sa politici a bezpečnostní experti cítili pod tlakom, aby poskytli rýchle riešenia núdzovej situácie na hraničných kontrolách, kde, ako Best (2017) poznamenáva: „rýchlosť potrebná na reakciu na núdzovú situáciu nie je často v súlade s tempom deliberatívnej politiky“.

Štefančík a Kiner (2021) predstavujú štyri dimenzie ohrozenia, ktoré identifikovali pri analýze migračného diskurzu na Slovensku. Prvú dimenziu predstavuje ohrozenie vnútornej bezpečnosti prijímajúceho štátu. Migranti v tejto perspektíve predstavujú hrozbu, pretože sa medzi nimi majú nachádzať potenciálni teroristi, prípadne ľudia páchajúci trestné činy (Lipková, 2007). V tejto súvislosti je potrebné poukázať na pohľad Weinerja (1993), ktorý ako ohrozenie bezpečnosti môže vnímať aj radikálne až extrémistické prejavy domácej populácie voči migrantom, predovšetkým z kultúrne odlišných štátov. V tejto súvislosti poukazuje na to, že nárast xenofóbnej a nacionalistickej politiky v západnej Európe dokazuje, že prílev neželaných migrantov môže ohroziť demokraciu aj v tých pôvodne najtolerantnejším demokraciách. Populistické strany, ktoré svoju politiku zakladajú primárne na antiimigračnom apeli, sú dnes súčasťou parlamentov v mnohých štátoch západnej i strednej Európy.

Druhá dimenzia ohrozenia má politický charakter. Migrácia tak môže predstavovať nebezpečenstvo pre štát, ak štát ako súčasť nadnárodnej organizácie je donútený realizovať niektoré opatrenia, a to aj napriek negatívne mu postojú vlády národného štátu. Táto úroveň ohrozenia je vyjadrená napríklad v povinných kvótach, resp. v prerozdeľovacom mechanizme členských štátov Európskej únie, podľa ktorého mali členské štáty prijímať určité počty migrantov. Niektorými politikmi boli povinné kvóty prezentované ako prejav straty štátnej suverenity, hoci tento mechanizmus pri riešení sprievodných problémov migrácie v konečnom dôsledku nebol uplatnený. Odborníci predpokladali, že negatívny postoj ku kvótam mohol mať vplyv na rozhodovanie o nasledujúcich prichádzajúcich migračných vlnách (Kucharčík – Zubro, 2020), ktoré už v súčasnosti zasahujú Slovensko z Ukrajiny, ktorá je vo vojne s Ruskou federáciou. Geopolitická situácia strednej Európy je bezprostredne ovplyvnená vojnou medzi Ruskom a Ukrajinou, ktorá vyvolala migračné procesy

ukrajinského obyvateľstva smerom do Európskej únie. Uvedená migračná vlna samozrejme najviac zasahuje štáty, susediace s Ukrajinou a to štáty EÚ a V4 Maďarsko, Poľsko a Slovensko. Avšak prístup uvedených krajín V4 je odlišný ako bol prístup k utečencom z migračnej vlny 2015, respektíve 2016. Maďarsko, Poľsko a Slovensko otvorili hranice pre utečencov z Ukrajiny, dokonca Slovensko prispôbilo Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (2022). Slovenská republika týmto spôsobom poskytlo dočasné útočisko pre občanov Ukrajiny.

V tretej dimenzii je na migráciu nazerané ako na ekonomické ohrozenie. Takto poňatá migrácia má mať negatívne dôsledky na pracovný trh, na ktorom môžu migranti ako lacná pracovná sila vystupovať ako konkurencia domácemu obyvateľstvu. Okrem ohrozenia pracovného trhu sa v ekonomickej rovine zdôrazňuje aj záťaž pre sociálny systém. Toto poňatie migrácie bolo prítomné napríklad aj v štátoch V4 v politickom diskurze od roku 2015 (Szalai – Göbl, 2015). Žiadateľov o azyl politická elita často označovala výrazom „ekonomickí migranti“ (Csányi 2020a, 2020b).

Napokon, ako v štvrtej dimenzii ohrozenia, ktoré identifikovali Štefančík a Kiner v migračnom diskurze na Slovensku, vystupuje migrácia ako kultúrna hrozba. V tomto kontexte je myslená predovšetkým migrácia príslušníkov štátov z odlišného kultúrno-náboženského prostredia. Migranti sú tak vnímaní ako hrozba pre kultúrnu identitu, pretože zdôrazňovanie vlastnej kultúry môže mať negatívny dopad na kultúru obyvateľstva autochtónnej spoločnosti. Migranti, resp. žiadatelia o azyl sú nielen v slovenskom politickom diskurze, ale prakticky naprieč Európou prezentovaní ako tí, ktorí majú ohrozovať kultúrnu homogenitu národa. Politické vnímanie kultúrnej identity obsahuje skupinu otázok vrátane postojov k multikulturalizmu, európskej identite, nacionalizmu a xenofóbie a rasizmu. Dôležité však je, že kultúrne miešanie vyplývajúce z migrácie je spolitizované na základe toho, že multikultúrny vývoj spochybňuje túžbu po imaginárnej zhode medzi kultúrnymi a politickými hranicami. Diskurzy, v ktorých dominovalo vnímanie migrácie ako kultúrnej výzvy pre sociálnu a politickú integráciu, nadobudli dôležitý význam pre mobilizáciu bezpečnostnej rétoriky (Huysmans, 2000).

Po udalostiach, ktoré nastali na Ukrajine a s postojom solidarity a pomoci slovenskej spoločnosti voči prichádzajúcim ukrajinským utečencom je dôležité poznamenať, že ľudský život nemá vždy rovnakú cenu a ľudská dôstojnosť neplatí rovnako pre všetkých. Kým počas utečeneckej krízy v roku 2015 sa slovenská spoločnosť a vládni lídri stavali k prichádzajúcim utečencom do EÚ negatívne a migranti vystupovali ako kultúrna hrozba, pri ukrajinských utečencoch je slovenská spoločnosť orientovaná opačným spôsobom, nakoľko ukrajinských občanov vníma z kultúrne rovnakého prostredia. Potvrdzujú to údaje poskytnutej humanitárnej,

materiálnej pomoci a rovnako poskytovania obydlija pre prichádzajúcich ukrajinských utečencov (portál Kto pomôže Ukrajinu, 2022).

7 ZÁVER

Z textu vyplýva, že aj v rámci medzinárodných vzťahov sa diskutuje o migrácii, ale v teóriách medzinárodných vzťahov bola táto téma dlhodobo poddimenzovaná. V priebehu 20. storočia vzniklo niekoľko teoretických konceptov, ktoré prispeli k pochopeniu migračných procesov medzi suverénnymi štátmi. Pre naše uvažovanie je dôležité zahrnúť tieto koncepty do uvažovania o migrácii, pretože v súčasnosti má migrácia mimoriadne veľký vplyv na suverenitu, bezpečnosť, národnú a kultúrnu identitu cieľových štátov. Po desaťročiach politiky postupného odstraňovania rôznych hraničných bariér ako súčasť európskeho integračného procesu sa na hraniciach medzi štátmi opäť začínajú budovať rôzne fyzické bariéry s cieľom zamedziť neregulárnej migrácii. Ako príklad môžeme uviesť politiku maďarskej vlády v období rokov 2015 až 2016, ale aj napríklad prístupy Litvy a Poľska k Bielorusku v druhej polovici roku 2021.

Teórie medzinárodných vzťahov pri uvažovaní o migrácii získali na význame predovšetkým v kontexte uvažovania o bezpečnosti. Sekuritizácia migrácia sa stala dôležitým konceptom, ktorý sa objavoval najmä pri analýzach postojov politických aktérov k migrácii a migrantom. Sekuritizačný diskurz migrácie získal na dynamike predovšetkým po teroristických útokoch na civilné ciele v USA v roku 2001, ale pokračoval aj na európskom kontinente po útokoch militantných imigrantov v európskych metropolách. Predpokladáme, že o migrácii sa najmä v slovenskom kontexte bude diskutovať intenzívne, pretože Slovensko nikdy nezažilo takú vlnu migrácie, akú práve zažíva v kontexte ruskej vojenskej agresie na Ukrajinu.

V texte boli predstavené štyri dimenzie vnímania migrácie ako hrozby – bezpečnostná, politická, ekonomická a kultúrna. Sekuritizačný diskurz migrácie dnes dominuje v politickom diskurze v štátoch Európskej únie. Pôvodným nositeľom vnímania migrácie ako hrozby bola krajná pravica, v súčasnosti je bežnou politickou výbavou aj v komunikačných stratégiách politikov z demokratického streda.

Výskum migrácie bol pôvodne doménou výskumníkov z radov geografov, demografov, ekonómov, prípadne etnológov. S rastom významu predstaviteľov krajnej pravice, ako aj tvorbou migračnej politiky či už na národnej úrovni, alebo na úrovni Európskej únie, migráciu začali skúmať aj politológovia. Dôležitým objektom sa stala aj vo výskume medzinárodných vzťahov. Migrácia totiž ovplyvňuje vzťahy medzi štátmi, medzi štátmi a medzinárodnými organizáciami a nemožno vylúčiť, že migranti sa stanú aj nástrojmi rôznych hybridných konfliktov. Príklad Turecka, ktoré hrozilo Európskej únii otvorením hraníc pre utečencov zo Sýrie, prípadne prípad situácie s migrantmi na bielorusko-poľskej hranici dokazuje, že migračné procesy budú aj naďalej ovplyvňovať vzťahy nielen medzi európskymi štátmi. Vojna na Ukrajinu

a s ňou súvisiaca migrácia ukrajinského obyvateľstva znovu nastoľuje otázku prerozdeľovania prichádzajúcich ľudí z Ukrajiny medzi štáty EÚ, respektíve nastolenie systému povinných relokácií ako to bolo aj pri vyššie uvedenej migračnej kríze z roku 2015.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. ADAMSON, F. – TSOURAPAS, G. (2019): Migration Diplomacy in World Politics. In: *International Studies Perspectives*, 2019, roč. 20, s. 113-128.
2. ADAMSON, F. (2006): Crossing Borders: International Migration and National Security. In: *International Security*, 2006, roč. 31, č. 1, s. 165-199.
3. ADAMSON, F. B. – DEMETRIOU, M. (2007): Remapping the Boundaries of 'State' and 'National Identity': Incorporating Diasporas Into IR Theorizing. In: *European Journal of International Relations*, 2007, roč. 13, č. 4, s. 489-526.
4. ADAMSON, F. B. (2016): The Growing Importance of Diaspora Politics. In: *Current History*, 2016, roč. 115, č. 784, s. 291-297.
5. ANDROVIČOVÁ, J. (2015): Sekuritizácia migrantov na Slovensku – analýza diskurzu. In: *Sociológia*, 2015, roč. 47, č. 4, s. 319-339.
6. BALZACQ, T. (2011): A theory of securitization: Origins, core assumptions and variants. In: BALZACQ, T. (eds.): *Securitization Theory: How security problems emerge and dissolve*. London-New York: Routledge, 2011, s. 1-29.
7. BEST, J. (2017): Security, economy, population: The political economic logic of liberal exceptionalism. In: *Security Dialogue*, 2017, roč. 48, č. 5, s. 375-392.
8. BOSWELL, C. (2007): Migration control in Europe after 9/11: Explaining the absence of securitization. In: *Journal of Common Market Studies*, 2007, roč. 45, č. 3, s. 589-610.
9. BROCKOVÁ, K. (2019): Reforma Spoločného európskeho azylového systému vs. aktuálny vývoj v azylovej politike vybraných štátov Európskej únie. In: CIBULEA, A. at al. (eds.): *Ekonomické, politické a právne otázky medzinárodných vzťahov 2019*. Bratislava: EKONÓM, 2019, s. 47-54.
10. BUONFINO, B. (2006): Between unity and plurality: the politicization and securitization of the discourse of immigration in Europe. In: *New Political Science*, 2006, roč. 26, č. 1, s. 23-49.
11. BUZAN, B. – WÆVER, O. – WILDE de, J. (1998): *Security. A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner Publisher, 1998.
12. CEYHAN, A. – TSOUKALA, A. (2002): The Securitization of Migration in Western Societies: Ambivalent Discourses and Policies. In: *Alternatives: Global, Local, Political*, 2002, roč. 27, č. 1, s. 21-39.
13. CSÁNYI, P. (2020a): Migrant Crisis – Rebellion of Visegrad Group Countries. In: *Almanach: aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*, 2020, roč. 15, č. 3, s. 5-13.
14. CSÁNYI, P. (2020b): Impact of Immigration on Europe and its Approach Towards the Migration (European Union States VS Visegrad Group Countries). In: *Journal of Comparative Politics*, 2020, roč. 13, č. 2, s. 4-23.

15. DIJK van, T. A. (2018): Discourse and Migration. In ZAPATA-BARRERO, R. – YALAZ, E. (Eds.): *Qualitative Research in European Migration Studies*. Cham: Springer, 2018. s. 227-245.
16. ESTEVENS, J. (2018): Migration crisis in the EU: Developing a framework for analysis of national security and defence strategies. In: *Comparative Migration Studies*, 2018, roč. 6, č. 28.
17. EURÓPSKA KOMISIA (2016): Communication on establishing a new Partnership Framework with third countries under the European Agenda on Migration. [Online.] In: *European commission*, 2016. [Citované 10.6.2022.] Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2016/0385/COM_COM\(2016\)0385_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2016/0385/COM_COM(2016)0385_EN.pdf)>.
18. FARNY, E. (2016): Implications of the Securitisation of Migration [Online.] In: *E-International Relations*, 2016. [Citované 10.12.2021.] Dostupné na internete: <<https://www.e-ir.info/2016/01/29/implications-of-the-securitisation-of-migration/>>.
19. FREEMAN, G. P. (2016): Political Science and Comparative Immigration Politics. In: BOMMES, M., MORAWSKA, E. (eds.): *International Migration Research: Constructions, Omissions and the Promises of Interdisciplinarity*. London, New York: Routledge, 2016. s. 111-128.
20. GAMMELTOFT-HANSEN, T. – HATHAWAY, J. C. (2015): Non-Refoulement in a World of Cooperative Deterrence. In: *Columbia Journal of Transnational Law*, 2015, roč. 53, č. 2, s. 235-283.
21. GREENHILL, K. M. (2010): *Weapons of Mass Migration: Forced Displacement, Coercion, and Foreign Policy*. Ithaca: Cornell University Press, 2010.
22. GREENHILL, K. M. (2016): Open Arms Behind Barred Doors: Fear, Hypocrisy, and Policy Schizophrenia in the European Migration Crisis. In: *European Law Journal*, 2016 roč. 22, č. 3, s. 317-332.
23. HANSEN, L. (2000): The little mermaid's silent security dilemma and the absence of gender in the Copenhagen school. In: *Millennium: Journal of International Studies*, 2000, roč. 29, s. 285-306.
24. HANSEN, L. (2012): Reconstructing desecuritization: The normative-political in the Copenhagen School and directions for how to apply it. In: *Review of International Studies*, 2012, roč. 38, č. 3, s. 525-546.
25. HAUG, S. (2000): Klassische und neuere Theorien der Migration. In: *Working Papers, Nr. 30*. Mannheim: Zentrum für Europäische Sozialforschung.
26. HELLMAN, G. – HERBORTH, B. – SCHLAG, G., et al. (2014): The west: A securitising community? In: *Journal of International Relations and Development*, 2014, roč. 17, č. 3, s. 367-396.
27. HOLLIFIELD, J. F. – MARTIN, P. – ORRENIUS, P., ed al. (2014): *Controlling Immigration: A Global Perspective*. Stanford: Stanford University Press, 2014.
28. HOLLIFIELD, J. F. (2000): The Politics of International Migration: How Can We 'Bring the State In'? In: BRETTEL, C. B. ; HOLLIFIELD, J. F. (eds.):

- Migration Theory: Talking Across Disciplines*. New York, Londýn: Routledge, 2000. s. 137-185.
29. HOLLIFIELD, J. F. (2012): Migration and International Relations. In: ROSENBLUM, M. R. – TICHENOR, D. J. (eds.): *The Oxford Handbook of the Politics of International Migration*. Oxford: Oxford University Press, 2012. s. 345-379.
 30. HOLLIFIELD, J. S. (1992): Migration and International Relations: Cooperation and Control in the European Community. In: *International Migration Review*, 1992, roč. 26, č. 2, s. 568-595.
 31. HYUSMANS, J. (2000): The European Union and the securitization of migration. In: *Journal of Common Market Studies*, 2000, roč. 38, č. 5, s. 757.
 32. IÇDUYGU, A. – ÜSTÜBICI, A. (2014): Negotiating Mobility, Debating Borders: Migration Diplomacy in Turkey-EU Relations. In: SCHWENKEN, H. – RUSS-SATTAR, S. (eds.): *New Border and Citizenship Politics*. London: Palgrave Macmillan, 2014. s. 44-59.
 33. JUTILA, M. (2006): Desecuritizing minority rights: Against determinism. In: *Security Dialogue*, 2006.
 34. KARYOTIS, G. (2007): European migration policy in the aftermath of September 11: The security-migration nexus. In: *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 2007, roč. 20, č. 1, s. 1-17.
 35. KING, Ch. – MELVIN, N. J. (2000): Diaspora Politics: Ethnic Linkages, Foreign Policy, and Security in Eurasia. In: *International Security*, 2000, roč. 24, č. 3, s. 108-138.
 36. KOINOVA, M. (2011): Diasporas and Secessionist Conflicts: The Mobilization of the Armenian, Albanian and Chechen Diasporas. In: *Ethnic and Racial Studies*, 2011. roč. 34, č. 2, s. 333-356.
 37. KRASNER, S. D. (1999): *Sovereignty: Organized Hypocrisy*. Princeton: Princeton University Press, 1999.
 38. Kto pomôže Ukrajině (2022): Informácie pre ľidí, firmy a organizácie ochotné pomôcť. [Online]. In: *Kto pomôže Ukrajině*, 2022. [Citované 8.3.2022.] Dostupné na internete: <<https://ktopomozeeukrajine.sk/>>.
 39. KUCHARČÍK, R. – ZUBRO, T. (2020): Negatívne dôsledky ozbrojeného konfliktu na Ukrajině: vybrané aspekty. In: BALEHA, A. et al. (eds.): *Ekonomické, politické a právne otázky medzinárodných vzťahov 2020*. Bratislava: EKONÓM, 2020. s. 252-257.
 40. LÉONARD, S. (2011): EU border security and migration into the European Union: FRONTEX and securitization through practices. In: *European Security*, 2011, roč. 19, č. 2, s. 231-254.
 41. LÉONARD, S. (2012): EU border security and migration into the European Union: FRONTEX and securitization through practices. In: KAUNERT, C. – LÉONARD, S. (Eds.): *Developing European Internal Security Policy*. London, New York: Routledge, 2012. s. 89-112.
 42. LIPKOVÁ, Ľ. (2007): K niektorým problémom medzinárodnej migrácie. In: BUDJAC M. – BEŽÁKOVÁ, T. (eds.): *Medzinárodné vzťahy 2007: energetická politika EÚ a boj proti klimatickým zmenám*. Bratislava: EKONÓM, 2007. s. 415-419.

43. MANN, I. (2013): Dialectic of Transnationalism: Unauthorized Migration and Human Rights, 1993–2013. In: *Harvard International Law Journal*, 2013, roč. 54, č. 2, s. 315-391.
44. MESSINA, A. M. – LAHAV, G. (2006): *The Migration Reader: Exploring Politics and Policies*. London: Lynne Rienner Publishers, 2006.
45. MEYERS, E. (2000): Theories of International Immigration Policy – A Comparative Analysis. In: *International Migration Review*, 2000, roč. 34, č. 4, s. 1245-1282.
46. MORTIMER, C. (2016): President Erdoğan: I Will Open Gates for Migrants to Enter Europe If EU Blocks Membership Talks. In: *Independent*, 2016.
47. MURRAY, P. – LONGO, M. (2018): Europe's wicked legitimacy crisis: The case of refugees. In: *Journal of European Integration*, 2018, roč. 40, č.4, s. 411-425.
48. NEAL, A. (2009): Securitization and risk at the EU border: The origins of FRONTEX. In: *Journal of Common Market Studies*, 2009. roč. 47, č. 2, s. 333-356.
49. PIJNENBURG, A. – GAMMELTOFT-HANSEN, T. – RIJKEN, C. (2018): Controlling Migration through International Cooperation. In: *European Journal of Migration and Law*, 2018. roč. 20, č. 4, s. 365-371.
50. SASSEN, S. (1996): Beyond Sovereignty: Immigration Policy Making Today. In: *Social Justice*, 1996, roč. 23, č. 3 s. 9-20.
51. SZALAI, A. – GÖBL, G. (2015): Securitizing Migration in Contemporary Hungary. [Online.] In: *Budapest: Central European University*, 2015. [Citované 10.12.2021.] Dostupné na internete: <<https://cens.ceu.edu/sites/cens.ceu.edu/files/attachment/event/573/szalai-goblmigrationpaper.final.pdf>>.
52. ŠTEFANČÍK, R. – HVASTA, M. (2019): *Jazyk pravicového extrémizmu*. Bratislava: EKONÓM, 2019.
53. ŠTEFANČÍK, R. – KINER, A. (2021): ‘Sorry, I Don’t Want Them Here.’ Migration in Slovak Political Discourse. In: *Professional Discourse & Communication*, 2021, roč. 3 . č. 2, s. 10-20.
54. ŠTEFANČÍK, R. – NEMCOVÁ, A. (2015): The Emigration of the czechoslovak inhabitants in the language of the communist propaganda. In: *Historia y Comunicación Social*, 2015, roč. 20, č. 1, s. 89-105.
55. TEMPO, C. J. (2008): *Americans at the Gate: The United States and Refugees During the Cold War*. Princeton: Princeton University Press, 2008.
56. TORPEY, J. (1998): Coming and Going: On the State Monopolization of the Legitimate ‘Means of Movement’. In: *Sociological Theory*, 1998, roč. 16, s. 239-259.
57. TSOURAPAS, G. (2016): Nasser's Educators & Agitators Across al-Watan al-‘Arabi: Tracing the Foreign Policy Importance of Egyptian Regional Migration, 1952–1967. In: *British Journal of Middle Eastern Studies*, 2016, roč. 43, č. 2, s. 324-341.
58. WÆVER, O. (2007): Securitization and Desecuritization. In: BUZAN, B. – HANSEN, L. (eds.): *International Security. Vol. 3. Widening Security*. Los Angeles: SAGE, 2007. s. 66-98.

59. WEINER, M. (1993): Security, Stability, and International Migration. In: *International Security*, 1993, roč. 17, č. 3, s. 91-126.
60. WILLIAMS, M. (2003): Words, images, enemies: Securitization and International politics. In: *International Studies Quarterly*, 2003, roč. 47, s. 511-531.
61. WÖHLCKE, M. (2001): Grenzüberschreitende Migration als Gegenstand internationaler Politik. [Online.] In: *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 2001. [Citované 10.12.2021.] Dostupné na internete: <<https://www.bpb.de/apuz/25967/grenzueberschreitende-migration-als-gegenstand-internationaler-politik?p=all>>.
62. Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov štátnym občanom Ukrajiny a ich rodinným príslušníkom.